

Poradnik dla rodzin i opiekunów osób starszych odnośnie żywienia i wpływ odpowiedniej diety na stan zdrowia podopiecznego.

Jadłospis seniora

Osoby starsze bardzo często jedzą niepełnowartościowe posiłki, co prowadzi do powstawania w ich organizmach niedoboru ważnych składników, jak: witaminy D, wapnia, żelaza, potasu czy sodu.

Brak odpowiedniej diety i niedożywienie osoby starszej wpływa niekorzystnie na funkcjonowanie całego organizmu. Braki żywieniowe łatwo zaobserwować, kiedy senior je jak ptaszek, jest apatyczny, słabnie, a na dodatek chudnie w oczach.

Powinno się pamiętać, że żadne suplementy diety dla seniora nie zastąpią prawidłowego odżywienia organizmu. Dlatego jeśli opiekujemy się osobą starszą, szczególną uwagę powinniśmy zwracać na codzienny jadłospis seniora.

Przyczyny gorszego odżywiania się osób starszych

- **stan finansów osób w podeszłym wieku** – emeryci bardzo często oszczędzają na jedzeniu;
- **mniej mobilność osób starszych** – zakupy robione są w najbliższych sklepach, w których nie zawsze jest dostateczny wybór produktów;
- **zdrowie psychiczne**, w tym problemy z pamięcią, czy depresja – często bywa tak, że samotne osoby starsze nie mają ochoty na przyrządzanie posiłków, ani na ich spożywanie właśnie ze względu na obniżoną sprawność umysłową i fizyczną;
- **nawyki osób starszych** – niektórym osobom starszym trudno jest zrezygnować z potraw smażonych, tłustych, zbyt słodkich, lub mocno przesolonych. Stosowanie niesprawdzonych, modnych w tych czasach diet może również wyrządzić więcej krzywdy niż pożytku. Ponadto, religijne posty, które często osoby starsze kultywują wykluczają niektóre produkty i ograniczają liczbę posiłków;
- **fizjologia** – gdy organizm się starzeje, zachodzą zmiany w układzie pokarmowym – zmniejsza się wydzielanie śliny i enzymów trawiennych, zachodzą zmiany zanikowe błony śluzowej jamy ustnej, przełyku, żołądka i jelit, a soki trawienie wolniej pracują.

Kroki do zdrowego żywienia seniora

5-6 posiłków dziennie,
spożywanych co 3 godziny

co najmniej 2 litry płynów
dziennie: woda, herbata,
niesłodzona kawa,

warzywa i owoce tak często
jak to możliwe, z tym, że
warzywa należy jeść 3 razy
częściej niż owoce,

spożywanie produktów
pełnoziarnistych w głównych
posiłkach: kasza, makarony,
pieczywo,

spożywanie produktów
mlecznych, najlepiej
fermentowanych: jogurty,
kefiry,

spożywanie ryb, jaj, chudego
mięsa przy jednoczesnym
ograniczeniu produktów
przetworzonych, jak
konserwy czy parówki,

Stosowanie olejów
roślinnych: lniany, konopny, z
czarnuszki, oliwa z oliwek,

Ograniczenie cukru i
słodzicy na korzyść owoców,

Ograniczenie spożycia soli i
alkoholi, zaprzestanie
palenia tytoniu,

Częste przypadłości osób starszych

- Braki w uzębieniu/protezy
- Zaburzenia odczuwania smaku i zapachu
- Mniejsza ilość śliny
- Problemy z połykaniem pokarmów
- Niestrawność, zgaga
- Zmniejszona ilość soków żołądkowych
- Zmniejszona praca wątroby i trzustki
- Choroby towarzyszące
- Przyjmowane leki
- Stan psychiczny osoby starszej

Braki w uzębieniu/protezy

Mogą być istotną przyczyną bólu podczas jedzenia co w rezultacji prowadzi do pogorszenia apetytu i rezygnacji z niektórych pokarmów

Jak sobie z tym radzić?

- Podawaj posiłki w małych objętościach.
- Warzywa, kasze, makarony najlepiej rozgotuj.
- Owoce miksuj i podawaj w formie koktajli, wybieraj dojrzałe owoce.
- Zupy miksuj na krem.
- Pieczywo namocz np. w zupie, w mleku albo w bulionie.
- Orzechy czy nasiona namocz 2 h wcześniej w wodzie lub zmiel.

Zaburzenia odczuwania smaku i zapachu

Mogą powodować brak apetytu co w rezultacie może doprowadzić do niedożywienia.

Jak sobie z tym radzić?

- Do dań warto dodawać intensywnie pachnące zioła i przyprawy, np. majeranek, oregano, bazylia, tymianek, wędzona papryka, kurkuma, cynamon.

Mniejsza ilość śliny

To przede wszystkim zmniejszona ilość enzymów trawiennych, powodująca dolegliwości żołądkowe.

Jak sobie z tym radzić?

- Do wody do picia dodaj plaster cytryny ----
→ kwaśny smak spowoduje nagromadzenie się większej ilości śliny w ustach.
- Przed każdym posiłkiem podawaj kawałek owocu, np. jabłko --→ zaostrzy apetyt.

Problemy z połykaniem pokarmów

To tzw. **dysfagia**, która może być spowodowana osłabieniem siły mięśni przełyku, chociażby po przebytej chorobie niedokrwiennej mózgu, udarze, wylewie. Przypadłość ta często dotyka osoby z chorobą Parkinsona i Alzheimerera.

Jak sobie z tym radzić?

- Posiłki powinny być spożywane przede wszystkim w spokoju i przyjemnej atmosferze, nie przed telewizorem.
- Przygotowuj małe porcje jedzenia.
- W zależności od stopnia trudności rozdrabniaj potrawy, miksuj, siekaj.
- Ziemniaki podawaj w formie puree.
- Kasze, ryż, makarony najlepiej rozgotuj
- Na rynku istnieją preparaty zagęszczające płyny (herbata, kawa, soki). Wsypuje się je do napoju, który staje się gęstszy, wyglądem przypomina kisiel.

Niestrawność, zgaga, refluks

Może zniechęcać do jedzenia niektórych wartościowych produktów.

Jak sobie z tym radzić?

- Ostatni posiłek podawaj najlepiej 3 h przed snem.
- Nie podawaj posiłków do łóżka, nie karm na leżąco.
- W neutralizacji zgagi może pomóc napar z rumianku lub kopru włoskiego.
- Warto zaparzyć świeżo zmielone siemię lniane (kisiel) i podawać podopiecznemu do wypicia.

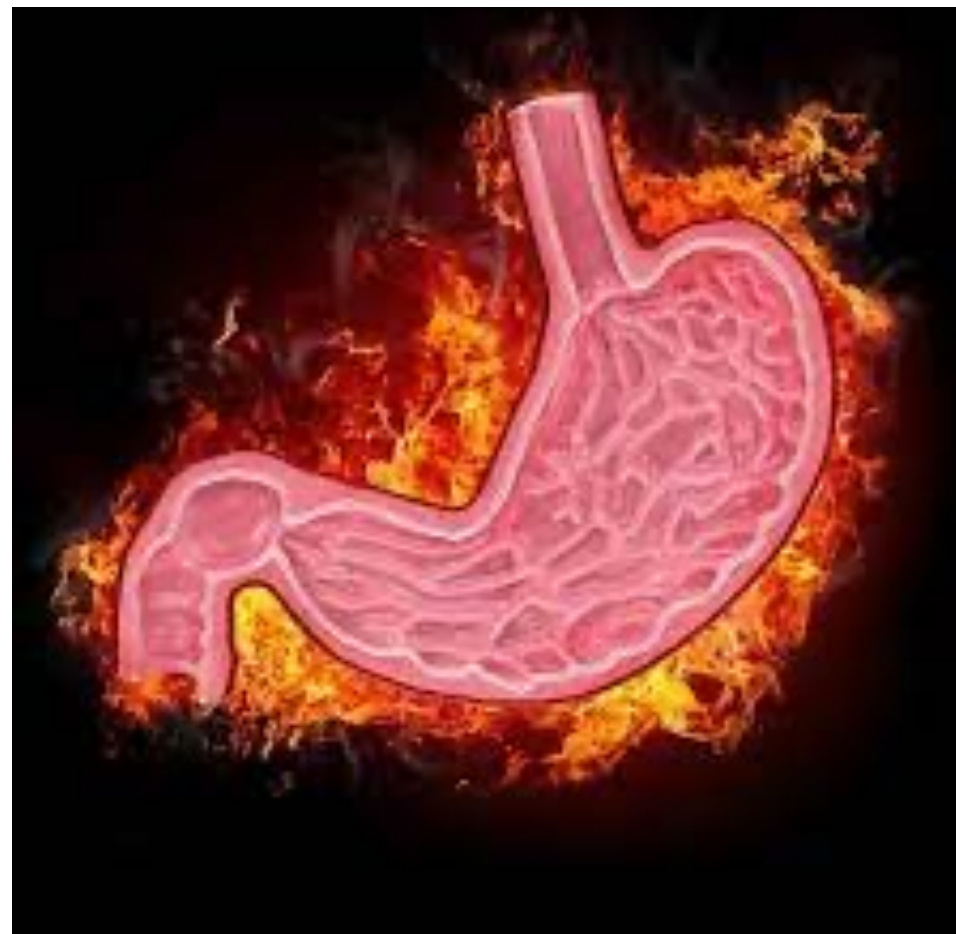

Zmniejszona ilość soków żołądkowych

Przyczynia się do słabszego trawienia, a co za tym idzie złego samopoczucia osoby starszej.

Jak sobie z tym radzić?

- Przygotowuj małe objętościowo posiłki, ważne by były one lekkostrawne.
- Jeżeli karmisz podopiecznego, podawaj posiłek powoli.
- Podopieczny powinien spożywać posiłek w spokoju i dokładnie przeżuwać pokarm --> tu sprawdzi się pokarm rozdrobniony, szczególnie jeżeli są problemy z uzębieniem.

Zmniejszona praca wątroby i trzustki

Utrata masy wątroby ogranicza radzenie sobie z wieloma lekami, natomiast trzustka ma upośledzone wydzielanie insuliny.

Jak sobie z tym radzić?

- Podawaj posiłki w mniejszych porcjach, regularnie o stałych porach dnia.
- Wyliminuj potrawy smażone, pieczone i ciężkostrawne.
- Ogranicz smarowanie pieczywa tłuszczem.
- Wybieraj oliwę z oliwek oraz tłuste ryby morskie z dużą zawartością kwasów omega 3 (łosoś, sardynki, śledź, makrela, tuńczyk).
- Dieta przede wszystkim lekkostrawna (białe makarony i pieczywo, drobne kasze, produkty gotowane i duszone).

Upośledzona perystaltyka jelit

Jej skutkiem mogą być zaparcia !!!

Jak sobie z tym radzić?

- Wybieraj pokarmy bogate w błonnik (grube kasze, pełnoziarniste pieczywo, płatki owsiane, otręby pszenne).
- Jak najczęściej dodawaj warzywa i owoce do posiłków (można robić z nich również soki).
- W porze podwieczorku warto podać garść suszonych owoców np. siwki.
- Świeżo fermentowane produkty mleczne (kefir, maślanka, jogurt naturalny), warto podawać w godzinach porannych.
- Należy unikać cukru i słodczy (szczególnie czekolady), jasnego pieczywa oraz produktów z tłuszczem zwierzęcym.
- Warto zadbać o odpowiednie nawodnienie podopiecznego, należy zwiększyć płyny, nawet do 3 litrów dziennie, może to być woda i słaba herbata oraz kawa zbożowa.
- Ulgę może przynieść także siemię lniane – należy zalać, najlepiej zmielone nasiona przegotowaną wodą, odstawić i wypić po 10 minutach.
- Jeśli to możliwe, to warto wychodzić z seniorem na spacer, nawet najmniejsza aktywność może poprawić pracę jelit.

Choroby towarzyszące

Różne choroby towarzyszące podopiecznemu mają negatywny wpływ na stan odżywienia organizmu.

Jak sobie z tym radzić?

- W przypadku nadciśnienia poza zdrową dietą należy zwrócić szczególną uwagę na podaż soli w diecie, nie wolno mocno dosalać potraw, a najlepiej sól zastąpić ziołowymi przyprawami dla poprawy walorów smakowych.
- W przypadku cukrzycy zwracamy szczególną uwagę na ilość węglowodanów w diecie, na korzyść produktów zbożowych--> warto w diecie uwzględnić więcej warzyw.
- W przypadku miażdżycy w diecie należy ograniczyć tłuszcze zwierzęce na korzyść tłuszczów roślinnych (oliwa z oliwek, olej rzepakowy, olej konopny, olej z czarnuszki, olej lniany, orzechy, nasiona lnu, pestki dyni).
- W chorobach kości, jak osteoporoza należy zwrócić szczególną uwagę na nabiał. W diecie seniora w ciągu dnia powinno znaleźć się mleko, kefir, maślanka, jogurt naturalny, twaróg, a także tłuste ryby morskie: łosoś, makrela, tuńczyk, sardynka, śledź.

Przyjmowane leki przez osobę starszą

Leki – szczególnie w dużych ilościach, mają wpływ na apetyt oraz stan odżywienia osoby starszej. Mogą być przyczyną złego samopoczucia, mdłości, wymiotów, czy zaparć.

Jak sobie z tym radzić?

- Należy przede wszystkim pamiętać o kolejności podawania leków, niektóre przyjmuje się na czczo, niektóre przed, a niektóre po posiłku.
- Leki należy przede wszystkim popijać wodą, przynajmniej 2 szklankami.
- Warto zapoznać się z ulotką, czy lek wchodzi w interakcje ze składnikami pożywienia.
- Nigdy nie popija się leków sokami z cytrusów.

Stan psychiczny osoby starszej

Obniżony nastrój, depresja, zaburzenia pamięci, samotność mają ogromny wpływ na pogorszenie się apetytu i tym samym na pogorszenie się stanu zdrowia osoby starszej.

Jak sobie z tym radzić?

- Warto jeść posiłki wspólnie, aby senior nie czuł się samotny.
- Zdrowa dieta i aktywność fizyczna mają działanie protekcyjne w kwestii wystąpienia, czy pogłębienia się demencji. Zaleca się podaż witamin i minerałów, szczególnie antyoksydacyjnych (cynk, selen, mangan, A,E,C) – możemy je znaleźć w warzywach, owocach, kaszach, olejach roślinnych, rybach, orzechach i nasionach.
- Należy zwrócić baczną uwagę na sen seniora--→ odpowiednia ilość snu i wypoczynku ma pozytywny wpływ na umysł.
- Zamiast oglądania telewizji, warto wybrać książkę, czy krzyżówkę .

Zapotrzebowanie na składniki odżywcze

- Jednym z najważniejszych składników odżywczych w diecie osób starszych jest wysokiej jakości białko. Znaczny wzrost zapotrzebowania na ten składnik wynika m.in. ze zmniejszonej rezerwy jego w organizmie, ponieważ wraz z wiekiem dochodzi do naturalnej utraty masy mięśniowej. Zjawisko to nazywamy sarkopenią! Zdrowa osoba starsza potrzebuje codziennie 1,0-1,2g białka na każdy kg masy ciała. W przypadku chorób, w tym onkologicznych, zabiegów operacyjnych, odleżyn zapotrzebowanie na białko może wzrosnąć nawet do 2 g na każdy kg masy ciała.
- U osób starszych przybywa tkanki tłuszczowej o tempo przemiany materii zwalnia. Mniejsze zapotrzebowanie na kalorie to także wynik zmniejszonej aktywności fizycznej.

Witaminy i minerały - Podsumowanie

- U osób starszych istotnie ważna jest suplementacja Wit D3 --→ wraz z wiekiem obniża się jej zdolność przekształcania do form aktywnych w organizmie.
- Osoba starsza ma większe zapotrzebowanie na wapń, z powodu ubytku tego minerału w masie kostnej i zmniejszonej zdolności do wchłaniania go.
- Często u seniorów zauważa się niedobory żelaza, cynku, witamin z grupy B, szczególnie B6, B12, kwasu foliowego.
- W diecie osób starszych cenne są produkty o wysokiej gęstości odżywczej, mała objętościowe, ale zawierające wiele istotnych składników odżywczych.

Wymogi powyższe spełnia między innymi żywność specjalnego przeznaczenia medycznego, szczególnie polecana osobom starszym, które jedzą niewiele i mogą być zagrożone niedożywieniem!!!

